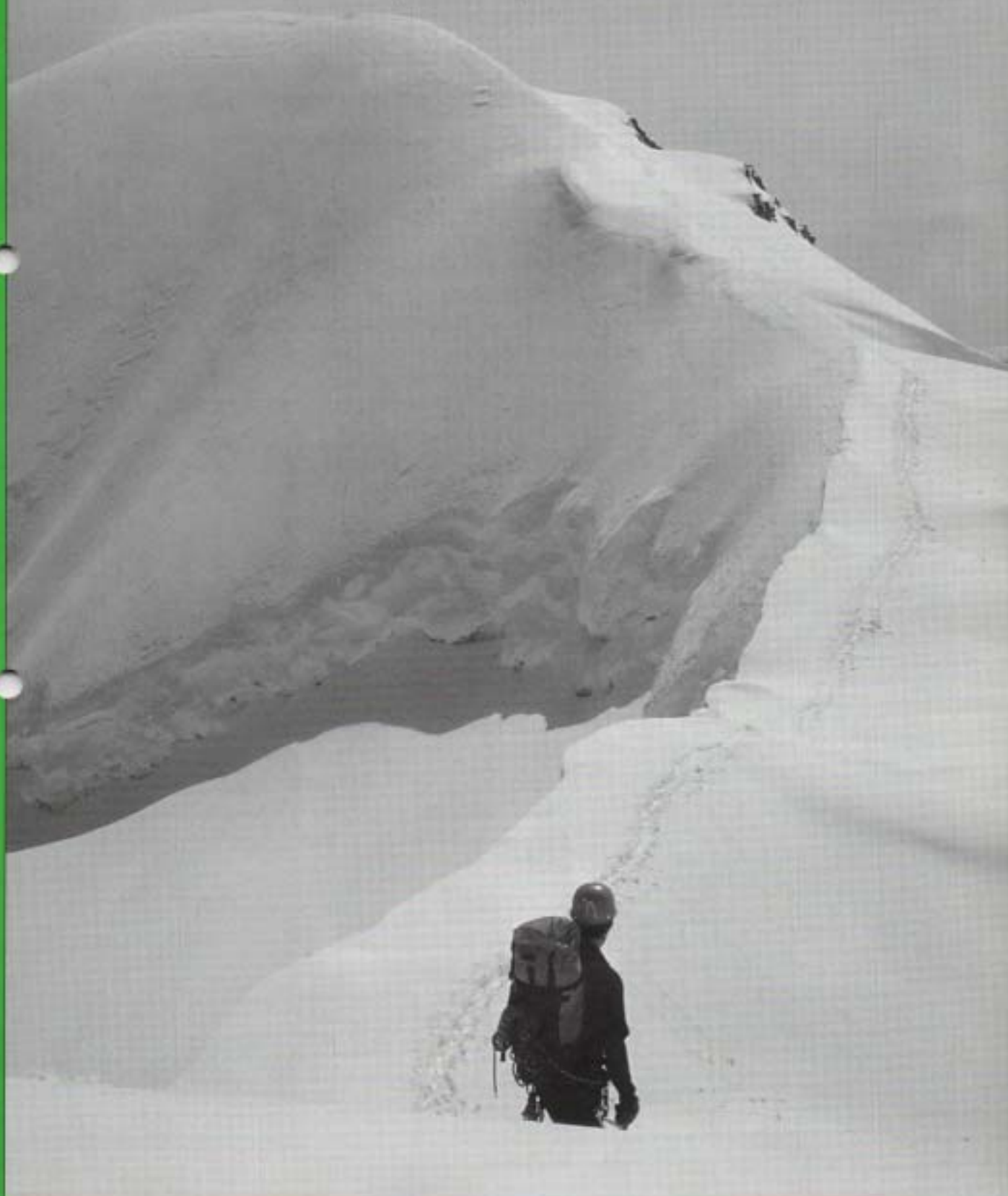

Nr 1 Mars 2000 14. årgang

Syndrom

Medlemsblad for Landsforeningen for løsemiddelskadde
Tilsluttet Norges Handikapforbund

Syndrom

Medlemsblad for Landsforeningen for løsemiddelskadde (LFFL)
Tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF)

Adresse sentralt:

Landsforeningen for løsemiddelskadde
Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo
Telefon 22 17 02 55
Telefaks 22 17 61 77

Kontaktperson i NHF:

Ellen Trondsen

LFFLs internettside:

www.mamut.com/lffl

Ansvarlige redaktører:

Trond Ceeberg og Frank Jonassen

Sats og layout: Torill Older

Trykk: Allservice AS

ADRESSEOVERSIKT

LFFL HOVEDSTYRE:

Leder:

Lars Kristian Hille
Postboks 168, 4502 Mandal
Telefon: (p) 38 26 11 65

Styremedlemmer:

Frank Jonassen
Lindhaugsvingen 4, 1363 Høvik
Telefon: (p) 67 53 36 19

Trond Nilsen
9060 Lyngseidet
Telefon: (p) 77 71 38 73

Sven Sørensen
Stenklevveien 46
4846 Arendal
Telefon: (p) 37 02 51 21

Trond Ceeberg
Kjørås
3158 Andebu
Telefon: 33 44 30 73

Vararepresentanter:

Fridtjof Stangnes
Harald Hårfagres gate 12 B
0363 Oslo
Telefon: (p) 22 56 69 82

Eldbjørg Berg
Hubroveien 2, 6406 Aureosen
Telefon: (p) 71 26 04 17

Endringer i hovedstyret

Landsforeningen for løsemiddelskadde

På grunn av sykdom har styremedlem Kari Selbo trukket seg fra hovedstyret/informasjonsutvalgets arbeid. I tillegg til Kari Selbo har også Roald Fønnes trukket seg fra hovedstyret/informasjonsutvalget. Trond Ceeberg og Sven A. Sørensen overtar plassene etter Kari Selbo og Roald Fønnes.

Innhold

Råd og veiledningskurs	3
LFFL-familieseminar	6
Telemark LFFL	7
Løsemiddelskadde til høyesterett	8
Leserinnelegg	9
Mine erfaringer som likemann	10
Utlevering av journalopplysninger til forsikringselskap	11
LFFLs fagråd	11
Lokallag og kontaktpersoner	12

SMÅPLUKK

*Mennesker er som vin.
Med alderen blir dårlige sure
mens gode blir bare bedre!*

Bestefar ringte til svigersønnen og matte barnebarnet i telefonen og spurte om faren var hjemme. «Ja» hvisket gutten! «Får jeg snakke med han?» «Nei» svarte gutten «for han holder på med noe!» Bestefaren spurte så etter mora, og fikk samme svar. «Er det flere i huset?» «Ja, tante!» hvisket gutten. «Får jeg snakke med henne?» «Nei for hun holder på med noe hun også!» hvisket gutten. Til slutt spurte bestefaren hva er de holder på med. «DEM LETER ETTER MEG!»

«Forenklet» Syndrom

På grunn av de uforutsette omstendighetene vedrørende endringene i hovedstyret, kommer denne utgaven av Syndrom ut i en forenklet form. Vi lover å komme sterkere tilbake når redaksjonskomiteen har «satt seg» og fått bedre oversikt.

Vi benytter samtidig anledningen til å ønske alle et riktig godt nytt år 2000 med håp om at arbeidet for løsemiddelskadde kan bringes lange skritt framover.

Hovedstyret

Mye kjemi og litt helse

Yrkeshygieniker Bjørn Erikson fra LO, nevropsykolog Jan Magne Krogstad ved KreSS-Sunnaas og trygderådgiver Knut-Owe Karlsen fra Nordstrand Trygdekontor gav den første helgen i november 18 ivrige kursdeltagere en god og bred innføring i temaene: «Mye kjemi og litt helse – på folkelig vis», «Hva er spesielt ved kognitive skader?» og «Hvilke stønader og rettigheter har en etter lovens bokstav?»

Yrkeshygieniker Bjørn Erikson innledet sitt tema «Mye kjemi og litt helse – på folkelig vis» med å definere hva løsemidler er. Løsemidler er betegnelsen for hjelpestoffer som må til for å få løst opp andre stoffer, vann er det eneste løsemiddelet som er helt ufarlig. Noen stoffer er svært farlige for helsen, andre ikke «fullt så farlige». Det som imidlertid er svært viktig er arbeidsmiljøet: Utlufting på verksteder og arbeidstakerens egen ansvarsfølelse ved å bruke verneutstyr, uansett! Deltagerne

Bjørn Erikson

stilte mange spørsmål rundt stoffet Formalin. Formalin er svært farlig og kan føre til store helseskader, men stoffet kom likevel ikke innunder begrepet løsemidler. Diesel ble brakt på banen – og Erikson kunne fortelle deltagerne at våre myndigheter nå går over til grønn diesel som blir ansett som litt mindre farlig enn rød diesel.

Billakerere og malere har vært særlig utsatt for skader, men ellers er løsemidler i bruk i de fleste fabrikker og på de fleste arbeidsteder. Igjen: Be om datablad! Noen løsemidler er sintere enn andre og derfor er det viktig! Erikson avsluttet med å si at de hjerneceller en taper ved løsemiddelskader o.a. ikke lar seg reparere. Sannsynligvis må en leve med skadene. Mulighetene for å aktivisere nye, ubrukte hjerneceller er det strid om foreløpig – fagfolk er ikke enige om dette helt og fullt.

Hjerneskode er en generell betegnelse på skader oppstått i den delen av sentralnervesystemet som hjernen omfatter. Betegnelsen angir ingenting om årsak, men brukes om endringer som ikke er reversible. Betegnelsen ervervet hjerneskode brukes om skade påført et menneske som har kommet

Jan Magne Krogstad

et stykke på vei i en normal utviklingsprosess. Dette i motsetning til en medfødt hjerneskode som hindrer en slik normal utvikling fra fødselen av. Slik åpnet nevropsykolog Jan Magne Krogstad sitt foredrag rundt tema: «Hva er spesielt ved kognitive skader?». Kognitiv funksjon, d.v.s. hvordan individet nyttiggjør seg den informasjon som tas inn gjennom sanseformemmelse og oppfatning. Altså tankeprosessene som foregår i hjernen fra man mottar sanseintrykk til man gir respons (svar). Å få en hjerneskode er en svært stor påkjenning. Det er stor variasjon med hensyn til hvordan man reagerer – og det er stor variasjon med hensyn til hvor lenge reaksjonen varer. Kognitive problemer – hva betyr det? Når vi

snakker om kognitive problemer da snakker vi om: Redusert stress-toleranse, tempo, konsentrasjonsvansker, hukommelsvansker, endret bevissthet, redusert oppmerksomhet (våkenhet).

Hva mange synes er vanskelig å «mestre» er vanlige daglige aktiviteter. Kognitiv svikt er et usynlig handikap og omgivelsene forstår svært ofte ikke de problemer dette medfører. Situasjonen er vanskelig å akseptere.

Hukommelsvansker, konsentrasjonsproblemer, ordletingsvansker og økt tretthet er vanlig. Dette kan få/har store konsekvenser for det sosiale liv. Ofte opplever familien flere utfall hos den skadede først når det har gått en tid siden skaden. En hjerneskade får konsekvenser for familien og ofte er det slik at det er den pårørende som trenger (og skal) tilføres energi og hjelp slik at familien kan henge sammen.

Hva sier så pårørende om hva de har bruk for tidlig i forløpet? Første punktet er sannheten – det å få klar og forståelig informasjon om følgenvirkninger og ærlighet med hensyn til prognose. Følelsesmessig støtte, hjelp til bearbeiding av egne reaksjoner. Økonomisk rådgivning, informasjon om muligheter og rettigheter lokalt var

Fra venstre: Elsa Adler Kristiansen, Trond Ceeberg, Helge Holmegård, Øystein Eriksen og Jan Bjørn Isaachsen.

andre stikkord i sekvensen om arbeidet med/for de pårørende. Temaet til Jan Magne Krogstad var stort og omfattende, og deltagerne fikk opplyst at det finnes mer utdypende informasjon i lett-fattelig form i flere hefter utgitt av KreSS-Sunnaas sykehus om disse tingene. Heftene: «Hva er ervervet hjerneskade», «Veien videre», «Pappa har fått hjerneskade» (beregnet på å leses av en voksen sammen med barnet) og til slutt heftet «Barn med ervervet hjerneskade» kan en få tilsendt ved henvendelse til KreSS, på telefon: 66 96 90 00. Kursdeltagerne stilte mange spørsmål rundt dette med «Undersøkelsen ved yrkesmessig avdeling». Dette er en undersøkelse som tar opptil 2 dager, og som for de fleste oppleves

til dels underlig. Hvorfor skal en sitte å lage puslespill med tidtaking, hvorfor er mange spørsmål eller påstander (riktig/galt) det hele tatt med i en slik undersøkelse? Det kan føles meningsløst og mange hadde ikke likt seg i denne situasjonen og kunne ikke begripe at det var noe å hente der for å få stilt en diagnose. Som svar til dette redegjorde Krogstad for de forskjellige trinn i en slik undersøkelse, og forklarte at resultatene kan si fagfolk en hel masse, en kan til og med avsløre eventuelle personer som forsøker å simulere (hvilket svært sjelden hender). Når helhetsbildet av undersøkelsen foreligger vil eventuelt simulering lett kunne påvises.

En løsemiddelskade tar som regel lang tid å få utredet, og det er ikke nødvendig å vente til dette er klarlagt før krav om *ménerstatning* fremmes kunne trykkrådgiver Knut-Owe Karlsen fortelle kurssets deltagerne. *Ménerstatning* er en stónadsform som gis der hvor en person blir påført varig og betydelig skadefølge av medisinsk art. Denne erstatningen skal gis som en kompensasjon for ulemper av ikke-økonomisk art. Det tas her ikke noe hensyn til persons mulighet for å utføre arbeid. Det kan således tilstås mén-

Fra venstre: Johan Hadland, Jenny T. Hadland, Ellen Aas og Elobjerg Juvik.

Fra venstre: Sigmund Erfjord, Solveig Arnevik, Dagfinn Olsen og Ole Stiansen.

erstatning til personer som fortsetter i fullt arbeid. Ménerstatning tilstås etter lovens § 13-17. Derom en person finner det overveiende sannsynlig at det foreligger

Knut-Owe Karlsen og Lars Kristian Hille.

en løsemiddelskade, bør denne personen ta kontakt med sitt trygdekontor for å få hjelp til å fremme krav. Når saken så er medisinsk belyst vil trygdeetaten fatte vedtak om ménerstatning. Ménerstatning er en skattefri stønad. Når det gjelder virkningstidspunktet for utbetaling av ménerstatning så settes dette til første besøk hos lege som fører til at sykdommen blir konstatert. Det kan imidlertid ikke settes lenger tilbake enn 3 år før den måned kravet ble fremmet. Ellers så anmodet Knut-Owe Karlsen om at den enkelte i størst mulig utstrekning måtte ta kontakt med sitt trygdekontor for å få hjelp til å

fremme krav om stønader samt informasjon om eventuelle andre rettigheter. Karlsen påpekte også muligheten av å være med å gjennomgå saksdokumentene. Dette anså han for å være lite benyttet, men kunne klart være med på å belyse saken bedre for den enkelte. I slike situasjoner var det viktig at den enkelte ringte for å bestille time da trygdekontoret først måtte finne frem og gjennomgå de aktuelle dokumenter. For som han sa «Det er ikke nødvendig – slik mange har opplevd det ved henvendelse til trygdekontoret – at de raskt er ute på gaten igjen med en brosjyre i handa». Knut-Owe Karlsens fine framstilling av saker, gjorde at kursdeltagerne følte at han var på de skaddes side og at trygdekontoret er til for de som trenger hjelp.

En stor takk for innholdsrike og nyttige foredrag/innspill rettes til Bjørn Erikson, Jan Magne Krogstad og Knut-Owe Karlsen fra fornøyde kursdeltagere i LFFL.

Else Andren

Telemark LFFL

(Red.anm. referatet er forkortet)

LEST I AVISA

Kvinner får oftere avslag enn menn når de søker om uføretrygd viser en ny undersøkelse! Regjeringen strammet i 1991 inn vilkårene for uføretrygd, noe som rammer kvinner mer enn menn. Kvinner må derfor dokumentere sin sak bedre(!) og ikke overlate til en «ekspert» å skrive et nøytralt og lite engasjerende utkast. Vær aktiv i dokumentasjonen og argumentasjonen!

NY LOV

Fra 1. januar 2000 innføres en ny lov, der det står: «Om det lar seg gjøre å skifte ut et skadelig stoff med et annet mindre farlig stoff, så skal det gjøres.» Så står det i Guro Fjellanger sin handlingsplan, MEN bedriftene trenger bare å skifte ut kjemikalierne om det er «økonomisk og teknisk forsvarlig»! En så løst formulert plikt vil bli svært vanskelig å etterprøve rettslig, sier Alvhild Hedstein til NTB.

Kari Selbo

LFFL-familieseminar på Oset Høyfjellshotell

Ikke alle var til stede da bildet ble tatt.

Buskerud Lag av landsforeningen for Løsemiddelskadde - LFFL hadde i tiden 22. – 24. oktober familieseminar på Oset Høyfjellshotell.

Kurset startet med at vi ble ønsket velkommen av leder Gunnar Lærum. Deltakerlisten viste at vi var 33 som skulle delta på dette seminaret. Programmet var spennende, det var lagt stor vekt på at kurset skulle være til nytte både for den løsemiddelskadde og ektefelle.

Det var Serviceerklæringen for trygdeetaten i Buskerud som var tema for foreleser Truls Reiersøl. Han la fram de viktigste punkter i erklæringen, om våre rettigheter og plikter i forbindelse med denne. Konferanserommet var fint utstyrt med alle hjelpemidler, og vi fikk en fin start på seminaret.

Det var nyttig informasjon for oss alle både gamle og nye medlemmer, og det kom klart fram at det er behov for opplysninger om de ting som er aktuelle for løsemiddelskadde. Det ble reist flere

spørsmål fra deltakerne, som alle ble greit besvart av foreleser.

Lørdag og søndag var lagt opp med gruppemøter og enkelt-samtaler. Dette var meget vellykket. I fellesmøtene kom det fram flere saker som er aktuelle for alle, mens i enkeltsamtaler kunne hver enkelt av oss ta opp våre egne spørsmål og problemer. Det å legge opp seminaret slik, ga alle en mulighet til å komme fram med de spørsmål som de ville ha svar på. Det er ikke alltid så greit for alle å ta sakene opp i fellesmø-

ter, så dette opplegget kan anbefales til andre.

Det var også lagt vekt på like-mannsarbeidet. Det var flere nye medlemmer med på seminaret, og det ble gitt opplysninger om likemannsarbeidet og hvordan det blir gitt hjelp og veiledning gjennom dette arbeidet.

Vi kunne slappe av både i badstue og svømmehall, og med den lunsj og middag som var på hotellet var vi i de beste hender.

Det er ikke et bedre sted å lære om løsemiddelskadde enn på møter og seminarer i LFFL, og jeg vil gi styret stor honnør for at de så aktivt legger opp til faste møter og seminarer. Det er til stor hjelp både for den løsemiddelskadde og ektefelle, og jeg vil anbefale alle som kan være interessert i å lære mer om denne sykdommen å møte opp på LFFL-møter i Mjøndalen.

Nenna Halvorsen,
deltaker nr 14

Styret, fra venstre: Kåre Hansen, Jan Thomassen, Gunnar Lærum, Kaare Strand, Arne Johansen, Olav Olavsbråten, Jan Arne Dammen, Arne Ødegård.
Ikke tilstede: Kurt Pedersen og Finn Kathrud.

Telemark LFFL

Våre 99 arrangerte Telemarkslaget et weekend-opphold med faglig innhold lørdag, resten til sosial samvær. Treffet ble avholdt på Granlien Aktivitetssenter i Kviteseid. Dette stedet var i sin tid sanatorium, og stedet ble neppe tilfeldig valgt. Det er vakker natur, frisk luft og masse aktiviteter en kan gi seg i kast med. Stedet eies nå av Norske Kvinners Sanitetsforening men administreres av Telemark fylkeskommune. Det er lagt vekt på at stedet skulle beholde sitt opprinnelige preg når det gjaldt bygninger m.v. Det var derfor litt utradisjonell innkvartering da vi ankom fredag ettermiddag. Noen fikk små leiligheter, andre vanlige dobbelt-rom, og vi var spredt i flere bygninger, men hadde selvsagt felles spisestue og stue for sosialt samvær, samt et fint konferanserom. Foruten egne medlemmer var vi så heldige å ha gjester fra Vest-Agder laget og Vestfold-laget, slik at også disse 2 lag fikk – foruten et hyggelig opphold – litt «matnyttig» å ta med hjem til egne lag. Fredag gikk med til innkvartering, presentasjon og omvisning. Senere

under oppholdet holdt daglig leder Anne-Odny Foldøy en orientering om stedet helt tilbake fra den tiden det ble bygget og frem til nå. Vi rakk å bli kjent med hverandre på fredag, vi var så heldige å ha bra musikere med oss, og det setter alltid en spiss på sosialt samvær. Lørdag morgen klokken 09.00 etter en koselig frokost, samlet vi oss i konferansesalen hvor bedriftsrådgiver med spesialkompetanse i psykologi, Tom Eyvind Erikssen, snakket til oss og med oss om kommunikasjon. Virkeligheten av akkurat dette vet vi alle, men som det heter i et gammelt ordtak. «Ett er et søkart at forstaa, et annet en baad at føre». Eriksen var ikke redd for å gi av seg selv og sitt eget liv, hva han selv hadde erfart og hva han hadde fått tilført ved å søke kunnskaper. Han hadde et festlig talespråk og også kroppsspråk, ingen sov under denne sekvensen. Vi hadde en herlig lørdagskveld sammen – ingen grunn til å utdype det – alle var glade, de sang – solo til og med, det ble lest litt dikt, smakt på et og annet snadder vi hadde i veska

eller lomma. Ideelt sett er stedet alkoholfritt, intet kan kjøpes, men de sitter ikke barnevakt over oss de kjenner fra før, som de vet må være ekstra, ekstra forsiktige av hensyn til sin diagnose, de fleste holder seg til mineralvann. Fredag og lørdag hadde vi det herligste vær, og det gjorde liksom ikke noe at det var snø og kaldt da vi dro hjem sent lørdag. Alt kan skje når det gjelder været i Telemark. Vi gjorde den erfaring at det er veldig berikende for lagene å være sammen av og til, og også ha det hyggelig. Derved får vi også mot til å videre i vårt arbeid. Samtaler under slike opphold gjør det klart at foreningen har sin store berettigelse idet de enkelte medlemmer kan komme til å fortelle om positive opplevelser ved at de oppdaget LFFLs eksistent. Dette oppholdet på Granlien tok vi med oss som en positiv opplevelse, og det er vårt håp at de som var gjester kan tenke seg å komme en gang til.

Else Andréen

BRÆKHUS DEGE

ADVOKATFIRMA ANS

Hans A. Unneland

Haakon VII's gt 5, Postboks 1369 Vika, 0114 Oslo

Tlf 23 23 90 90

Sakset fra:

Sandefjord blad,
Tommy Birkeland:

LØSEMIDDELSKADDE TIL HØYESTERETT

Tidligere maler får ny sjanse til å nå frem med erstatningskrav. I første omgang er kravet fra maleren rettet mot Storebrand Skadeforsikring, men med subsidiær påstand om at malerfirmaet sandefjordingen jobbet for må gjøres erstatningsansvarlig for løsemiddelskadene. Om saken er foreldet eller ikke, står sentralt i saken.

Akutt eller varig

I følge sandefjordingens prosessfullmektig, advokat Erik Bryn Tvedt, er det en komplisert sak som kommer opp i høyesterett. På 80-tallet fikk hans klient akutte løsemiddelskader etter arbeid i et malerfirma i Sandefjord. Sakkynndige leger uttalte den gang at det ikke kunne påvises varig skader. Senere undersøkelser ved Telemark sentralsykehus i 1995 konkluderte derimot med at mannen likevel var varig løsemiddelskadet. Da saken kom opp for Sandefjord byrett i juli 1998, tapte han saken han anla mot Storebrand Skadeforsikring. Saken ble anket videre til Agder lagmannsrett som behandlet den i april 1999. Heller ikke da fikk sandefjordingen medhold.

Foreldelse

De medisinske sakkynndige er enige om at mannen i dag er varig løsemiddelskadet. Selv om mannen alltid har hevdet at skaden var permanent, kom sakkynndige på 80-tallet til at det dreide seg om

akutt løsemiddelforgiftning. Både Sandefjord byrett og Agder lagmannsrett la det siste til grunn og ga ikke saksøker medhold i erstatningskravet. Selv om pensjonisten er erklært varig løsemiddelskadet, mente retten skaden ble påvist etter foreldelsesfristen. Prosessfullmektig Erik Bryn Tvedt anket på vegne av sin klient saken inn for høyesterett.

Molbohistorie

Mannen som i dag er i 60-årene, ble løsemiddelskadet i forbindelse med arbeid i et malerfirma i Sandefjord. Erik Bryn Tvedt har tidligere benyttet uttrykket «molbohistorie» om det som har skjedd så langt i saken. Bakgrunnen er at hans klient først i 1995 ble konstatert varig skadet og ikke kunne ha fremmet saken tidligere. Derfor stiller han seg uforstående til

begrunnelsen om foreldelse. Erik Bryn Tvedt sier at det ikke er tatt stilling til erstatningsbeløpet. Sakens karakter og sandefjordingens økonomi har gjort at han er bevilget fri rettshjelp. I dag er mannen uføretrygdet, men av andre årsaker enn løsemiddelskader.

Satt av én dag

Det er ennå ikke klart når anken kommer opp. Høyesterettsdommer Steinar Tjomsland er forberedende dommer i saken. Han har gitt advokatene frist til 14. oktober til å redegjøre for hvilke bevis det er nødvendig å innhente til ankeforhandlingen, og på hvilken måte bevisene skal fremskaffes. Innen samme frist må advokatene fortelle når det passer dem at saken tas opp. Tjomsland har antydnet en dag til forhandlingene av løsemiddelsaken i Høyesterett.

Sandefjord blad:
Trond Bø, Stavanger

HELSETRUSSEL I INDUSTRIEN

Kjemikalier med isocyanater kan bli en ny helsetrusel i industrien og føre til at mange flere får astma. Isocyanater omtales innen flere fagmiljøer som «den nye astbesten» og 90-årenes nye helseskandale. Isocyanater er en gruppe kjemikalier som brukes i maling, lim, lakk, fuge-skum og skumgummi. De skadelige stoffene frigjøres under arbeid før malingen er tørket eller skumgummien er herdet. Det frigjøres enda mer skadelige gasser med isocyanat. Ved oppvarming av skumplast med isocyanat, vil det også slippes ut giftholdig røyk. Her i landet har Arbeidstilsynet, arbeidsgivere og helsepersonell vært lite opptatt av mulig yrkesskader på grunn av isocyanater. I Sverige har svenske LO slått alarm om isocyanat i flere år.

Leserinnlegg:

Hei, jeg heter Per Bjarne Magnus Vike, fyller 41 år i november. Min løsemiddelskade fikk jeg ved bedriften Scanrope A/S i Tønsberg. Jeg begynte ved bedriften i 1980 og jobbet der frem til 1990. I 1987 ble jeg skadet, men etter flere sykehusopphold begynte jeg å jobbe igjen. De prøvde å omskolere meg, men etter flere sykehusopphold ble jeg uføretrygdet i 1990. Jeg begynte i bedriften som maskinoperatør, men etter noen år tok jeg sertifikat som spleiser. Jeg jobbet som spleiser i offshore avdelingen i ca 4 år. Det var avdelingen med grove ståltau (wire). Jeg spleiset og lagde løkker og støpte endefester på ståltauet. Ved støping av endefester brukte vi sink eller et polyesterstoff som heter Wirelock. Jeg fikk skaden, stoffet inneholdt løsemiddelet Styren, jeg ble Styren-forgiftet. Bedriften visste ikke hvor farlige disse stoffene var. Den eneste beskyttelsen vi brukte var hansker. Men etter at jeg ble skadet ble arbeidstilsynet varslet,

så nå bruker de ansatte ansiktsmasker, og bedriften har montert store friskluftenlegg (avsug) over de arbeidsplassene der støpingen foregår. Mine plager etter skaden er nakkesmerter, angst og spesielt dypt deprimert (har forsøkt å ta mitt eget liv 3-4 ganger), har koordineringsvansker, dårlig balanse og konsentrasjonsvansker. Jeg merket symptomene når jeg skulle leke – bygge med legoklosser – med min datter. Hjemmen sa bygg med den og den klossen, men hjernen og hendene ville ikke koordinere og da ble jeg virkelig skremt. Nå er min datter snart 15 år, hun besøker meg hver fjortende dag, jeg er så glad jeg har henne! Jeg ble skilt i 1995, da flyttet jeg for meg selv i en leilig-

het ute i Vestskogen på øya Nøtterøy like ved Tønsberg. Jeg har 11 brevvenner. Dette er en hobby jeg varmt kan anbefale til andre med psykiske problemer. Det er spennende å gå i postkassa hver dag for å se om det er kommet et nytt brev. Ellers så driver jeg med fotografering, hører på musikk og hører mye på radio. Jeg håper noen av dere kan ha interesse av det jeg har skrevet og undertegner med navn, adresse og telefon hvis noen vil skrive eller ringe meg, så lover jeg svar.

Per B.M. Vike
Kjærnaeveien 3, oppg. 2
3142 Vestskogen
Telefon: 33 32 13 24

Mandal (NTB)

Ansatte ved Mandal sykehus har blitt syke av støv fra giftig bonevoks. Nå skal hele renholdet legges om.

– Prøver viser at bonevoksen som er brukt ved Mandal sykehus avgir gass som ligger i lufta i lang tid, sier bedriftslege Nina Iversen i Vest-Agder fylkeskommune. Det er blitt foretatt målinger av gasser og organiske stoffer i lufta etter at gulvene er bonet. Og enkelte av de andre rengjøringsmidlene som ble sjekket inneholdt ni ganger mer gift enn det som er tillatt etter norsk lov, skriver Fædrelandsvennen. Tre sykepleiere har vært langtidssykemeldte og flere har vært sykemeldte i kortere perioder. Mange har klaget over kløe i huden, såre øyne, pusteproblemer og tretthet. Rundt 15 prosent av de ansatte ved Mandal sykehus oppga i en undersøkelse at de hadde plager som kan skyldes inneluft. Bedriftslege Iversen mener det er en høyere forekomst enn det som er vanlig, og at det underbygger påstanden om at det har sammenheng med bruken av bonevoks. Nå skal mindre kjemikalier, redusert maskinbruk ved boning, nye renholdsmidler og fjerning av gammel bonevoks fra gulvene forhåpentligvis gjøre forholdene bedre, skriver avisen. Bruk av kjemikalier i rengjøringsmidler er et gedigent helseproblem, mener husekonom Lill Tony Ramvik ved Mandal sykehus.

– Få er klar over hva alle rengjøringsmidlene vi bruker egentlig består av. Hvis vi hadde visst det, hadde vi trolig vært mer kritisk til hva som brukes på skoler, sykehjem og andre offentlige bygg der mange mennesker oppholder seg daglig, mener hun.

Nytt hefte fra KreSS:

«Ja visst ble livet annerledes»

Dette er god lesing, både for den skadde og for de som lever i nær kontakt med den skadde. De som står oss nær ser og merker at vi er forandret, ofte lenge før vi sjøl er klar over det. Da er det godt å lese om andre som har vært igjennom kriser og funnet en måte å leve videre på, som den personen vi er etter skaden. Og det er ikke så ille – vil si det så sterkt att mye er mere positivt no enn det var før, det blir et anna liv men ikke nødvendigvis verre. Setter en seg og skriv ned hva en har som er bra, holdt opp mot det en er misfornøgd med, ser en fort at det kan bikke over på mest godt. Gå med lista i lomma og fyll ut etter behov, se på den av og til når mismotet tar overhånd, det kan hjelpe på humøret.

Kari Selbo

Mine erfaringer som likemann

Likemannsarbeide går ut på å dele erfaringer med andre mennesker som har liten kunnskap om hva som skjer etter at de er blitt løsemiddelskadet og som ønsker kontakt. Jeg tenker med gru tilbake på de første årene jeg selv opplevde som løsemiddelskadet. Jeg hadde hodet fullt av spørsmål ingen kunne svare på. Jeg visste ikke at det var en landsforening for løsemiddelskadde – hadde knapt hørt om løsemiddelskader. Etter at jeg kontaktet landsforeningen, og etter hvert fikk kontakt med andre løsemiddelskadde ble livet lettere. Jeg fikk svar på hva som var «normalt», fikk snakke med folk som snakket samme språk. Det var en enorm lettelse, at det var noen som forstod hva jeg slet med, som kunne hjelpe meg å sette ord på det jeg hadde behov for å få snakket ut om. Jeg tror, og har erfart, at bare den som selv har slitt og sliter med dette, fordi vi aldri blir ferdig med problemene, er den beste samtalepartner. På bakgrunn av det, meiner eg at alle løsemiddelskadde kan være likemannsarbeider, på visse vilkår! Du må være villig til å ofre tid på et medmenneske, som har

det vondt. Du må være villig til å utlevere egne erfaringer. Du må være en god lytter, for vedkommende som har et pratebehov prater selv når de forstår at de snakker med en som forstår og er til å stole på. Og da er vi ved et viktig punkt: *Taushetsplikt er selvsagt helt nødvendig, skal vi kunne gi tillit til noen som har det vondt.* Så er det vel noen som tenker at jeg kan for lite om dette å være likemannsarbeider. Til det vil jeg svare: Tenk hva du vet i dag i forhold til da du selv begynte å få problemer, så vet du svaret selv! Vi behøver ikke å vite så mye om utredninger, trygdesystemer og forsikringer. Noe vet vi, men det viktigste er at vi kan henvise til andre som kan dette bedre. Men det er så mye mer en nyskadd har behov for å prate om, som han ikke vil få svar på hos noen lege, samme hvor velvillig vedkommende er. Men det kan du(!) som har erfart hvordan vedkommende har det. Også pårørende kan ha behov for å prate med en likemannsarbeider, for å høre om det virkelig er slik og slik. Dette er en «tragedie» som ikke rammer bare den skadde, men hele familien.

Det er ingen status i helsevesen å arbeide med løsemiddelskadde. Det er ingenting som kan gjøres for oss medisinsk. Men vi som rammes av dette, har behov for å bli utredet, få svar på hva som har hendt oss, slik at vi kan få våre økonomiske rettigheter. Det er sannelig ikke lett, med all den uforstand vi møter i «systemene» der vi forventer at vi skal få hjelp. Derfor er det så viktig at vi står sammen og hjelper hverandre, men også at vi samtidig prøver å forebygge, slik at de unge som skal ut i arbeidslivet, forstår beskytte seg mot en slik tragedie. Det kan være slitsomt og vondt å være likemann, mange tårer har jeg felt over andres problemer, for jeg forstår så godt hvordan de sliter. Men det er heller ikke noe som gir meg så mye godt, som følelsen av at jeg kanskje har gitt «lys i tunnelen» til en som har problemer med «saken sin» – eller ikke orker å leve videre!

Så bli likemannsarbeider, på visse vilkår.

Magne Hovda

Utlevering av journalopplysninger til forsikringssselskap

(Fylkeslegen i Nord-Trøndelag)

Fylkeslegen har den senere tid mottatt en rekke henvendelser fra leger vedrørende utlevering av journalopplysninger til forsikringssselskaper. I forbindelse med krav om utbetaling av forsikring ved skade/sykdom, har forsikringssselskap henvendt seg til behandelende lege, og bedt om kopi av komplett journal med bilag. Forespørslene er som regel ledsaget av «standardsamtykke» hvor forsikringstaker gir selskapet rett til å innhente «nødvendige» opplysninger fra blant annet lege. Kan legen etterkomme kravet? Innledningsvis vil vi presisere at legen ikke er å betrakte som «part» i slike saker. En anmodning om opplysninger fra forsikringssselskap vil derfor ikke utløse noen «utleveringsplikt» for legen. Dette selv om det foreligger skriftlig samtykke fra pasienten. Spørsmålet om lege skal etterkomme anmodning må løses ut fra de alminnelige reglene om taushetsplikt, hvor utgangspunktet er legens strenge plikt til taushet etter legelovens § 31. Det eksisterer ingen lovhjemmel som eksplisitt gir unntak for taushetsplikt overfor forsikringssselskap. Kommunikasjon av opplysningene må således bero på samtykke fra pasienten, jfr. legeloven § 32. Samtykket må være skriftlig, og det er forsikringssselskapet som har ansvar for å innhente og forelegge legen dette. Samtykke gir legen en rett til å utgi opplysninger, så langt samtykket rekker. Retten til å utgi opplysninger er ikke så ubegren-

set som man umiddelbart ut fra anmodningen (om komplett journal), kan få inntrykk av.

«Standardsamtykke», jfr. overfor, er som regel begrenset til fullmakt om å innhente «nødvendige» opplysninger. Legen kan således ikke utgi taushetsbelagte opplysninger som er aktuelle skadesak uvedkommende. Videre ligger det en begrensning i at pasientens samtykke skal være «informert»,

for at det skal være gyldig. Krav om «informert samtykke» innebærer et krav om at pasienten er kjent med hvilke opplysninger legen sitter med og at han/hun er klar over konsekvensen av at samtykke er avgitt. Dersom det er grunn til tvil vedrørende hvor langt et samtykke rekker, bør legen konferere med pasienten for en avklaring før opplysningene oversendes forsikringssselskapet.

LFFLs fagråd

Fagrådet i LFFL består av en tverrfaglig gruppe som har en del kunnskap, erfaring og interesse for løsemiddelskader. Lederen i fagrådet, Geir Lippestad, har av personlige grunner trukket seg fra fagrådet før sommerferien i år. Samtidig har LFFLs leder gått inn i fagrådet. Meningen er å få til et tettere samarbeid mellom fagrådet og landsforeningen. LFFL-leders deltakelse i fagrådet oppleves som positivt av begge parter.

Fagrådet er derfor i en omstillingsperiode hvor det skal velges ny leder og rekrutteres nye medlemmer. En person med erfaring fra trygdesystemet er forespurt og har takket ja til å delta i fagrådet. Fagrådet mangler nå en person med medisinsk kompetanse. Vi ønsker derfor tips på personer som kan bli aktuelle å spørre.

På grunnlag av tilbakemeldinger fra LFFLs styre og medlemmer, ser fagrådet behovet for en tverrfaglig dialog om utredning av løsemiddelskade i helseinstitusjonene i Norge. Fagrådet har derfor planer om å arrangere en tverrfaglig konferanse om utredningsfasen i år 2000. Fagrådet vil etter hvert informere medlemmer i LFFL om aktuelle saksområder. Fagrådet ønsker tilbakemeldinger fra medlemmene om prinsipp-saker som kan være aktuelle å jobbe med.

Lars Kristian Hille og Galdys Sanchez for fagrådet

C-blad

496689

REIDAR STALLVIK
LAUR. JENSSENSGT. 23

7045 TRONDHEIM

BL
703

ISSN 0802-6092

Returadresse:

Landsforeningen for
løsemiddelskadde
Postboks 9217 Grønland
0134 OSLO

LFFL LOKALLAG OG KONTAKTPERSONER:

Østfold lag av LFFL

Leder Rolf Hansen
Carl Sibberns vei 7 A, 1598 Moss
Telefon: (p) 69 25 48 36

Oslo lag av LFFL

Leder Eldbjørg Juvik
Edv. Munchs vei 59, 1063 Oslo
Telefon: (p) 22 32 00 13

Akershus lag av LFFL

Leder Frank Jonassen
Lindhaugsvingen 4, 1363 Høvik
Telefon: (p) 67 53 36 19

Hedmark lag av LFFL

Leder Hermod Telebond
Parkveien 46, 2335 Stange
Telefon: (p) 62 57 17 11

Oppland lag av LFFL

Leder Tove Kalbakken
Austadfeltvn 130, 2838 Snertingdal
Telefon: (p) 61 18 32 99

Buskerud lag av LFFL

Leder Gunnar Lærum
Betzy Kjelsbergs vei 136,
3024 Drammen
Telefon: (p) 32 82 24 69

Vestfold lag av LFFL

Leder Eva Kristensen
Hegnaveien 7 A, 3123 Tønsberg
Telefon: (p) 33 36 89 73

Telemark lag av LFFL

Leder John André
Porsgrunnsvegen 19 A, 3730 Skien
Telefon: (p) 35 52 12 83

Aust-Agder lag av LFFL

Leder Dagfinn Olsen
Strømsbu Terrasse 6, 4839 Arendal
Telefon: (p) 37 02 73 48
Postadresse: Aust-Agder lag av LFFL
Myratunet Bo- og omsorgssenter,
Myra, 4849 Arendal

Vest-Agder lag av LFFL

Leder Lars Kristian Hille
Postboks 168, 4502 Mandal
Telefon: (p) 38 26 11 65

Rogaland lag av LFFL

Leder Jenny T. Hadland
Brekken, 4360 Varhaug
Telefon: (p) 51 43 06 25

Hordland lag av LFFL

Leder Roald Fønnes
Oyjordsveien 71,
5038 Bergen
Telefon: (p) 55 33 09 30

Sogn og Fjordane

Kontaktperson Norvald Husetuft
6819 Holsen
Telefon: (p) 57 82 47 63

Løsemiddelskadeforeninga i Møre og Romsdal

Leder Ernst Otterlei
Berta Kanuttes vei 24 D, 6150 Ørsta
Telefon: (p) 70 06 91 83

Sør-Trøndelag lag av LFFL

Leder Emil Wærnes
Postboks 5351 Nardosletta
7430 Trondheim
Telefon: (p) 73 91 32 84

Nord-Trøndelag lag av LFFL

Leder Kari Selbo
7623 Ronglan
Telefon: (p) 74 09 57 22

Nordland lag av LFFL

c/o Norges Handikapforbund
Nordland
Sjøgata 15, 8006 Bodo
Telefon: 75 50 80 08
(mellom kl 14.00-16.00)

Troms lag av LFFL

Leder Trond Nilsen
9060 Lyngseidet
Telefon: (p) 77 71 38 73
Internettadr.: www.mamut.com/troms

Finnmark

Norges Handikapforbund
Postboks 332, 9615 Hammerfest
Telefon: 78 41 70 88